

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Жешувський університет (Республіка Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

III Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

10 квітня 2018 року

**Харків
2018**

Емоційно насичений матеріал залишає глибокий слід у душі дитини, який у майбутньому стане основою становлення естетичного сприйняття, естетичного виховання, смаку, ідеалу, стосунків, переживання, а з часом – естетичного почуття до мистецтва.

Результатами застосування методики «живих картин» є наступні досягнення:

- активізація інтересу учнів не тільки до образотворчого мистецтва, але й до мистецтва взагалі;
- поліпшення психологічної атмосфери у класі, групі, досягнення нового рівня взаємин між учнями і викладачем;
- формування розкутої, товариської людини, яка володіє тілом, уміє розуміти свого партнера;
- розвиток пам'яті, уваги, почуття простору, розуміння різних психологічних станів.

Список використаних джерел

1. Выготский Л. С. Психология искусства. Москва, 1997. 416 с.
2. Киселева М. В. Арт-терапия в практической психологии и социальной работе. Санкт-Петербург, 2007. 336 с.
3. Киященко Н. И. Пути и средства эстетического воспитания. Москва, 1989. 261 с.
4. Моляко В. О. Концепція творчого сприймання. *Актуальні проблеми психології: проблеми психології творчості*: зб. наук. пр. ЖДУ імені Івана Франка. Житомир, 2008. Т. 12. Вип. 5. Ч. I. С. 7–14.

Карина ФОМЕНКО, Надія ЖУКОВА

ГУБРИСТИЧНІ ПРАГНЕННЯ ТА ЦІЛІ ДОСЯГНЕНЬ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ПІДЛІТКІВ

У тезах розкрито можливості сучасного психологічного інструментарію для дослідження навчальної мотивації підлітків, розробленого вітчизняними вченими з метою вивчення цілей навчальних досягнень і губристичних прагнень школярів, відповідно до зарубіжних концепцій. Показано теоретичні підходи до визначення цілей навчальних досягнень і губристичної мотивації. Визначено кореляційні зв'язки між губристичними прагненнями і цілями навчальних досягнень підлітків.

Ключові слова: цілі навчальних досягнень, губристична мотивація, прагнення до досконалості, прагнення до переваги, підлітковий вік.

The study reveals the possibilities of modern psychological tools for studying the educational motivation of adolescents. They were developed by domestic scientists in order to study the goals of educational achievements and the hubristic aspirations of schoolchildren, in accordance with foreign concepts. The theoretical approaches to the definition of goals of educational achievements and a hubristic motivation are shown. The correlation between the ambitious aspirations and goals of educational achievements of adolescents are determined.

Key words: goals of educational achievements, hubristic motivation, desire for perfection, desire for superiority, adolescence.

Для розуміння того, що представляє собою і як функціонує мотивація навчальної діяльності, важливо визначити декілька вузлових моментів її функціонування: по-перше, які цілі школяр ставить перед собою, а також яким способом він планує здійснювати конкретні кроки по досягненню кінцевого результату, по-друге, які додаткові мотиви, у тому числі й губристичні прагнення, регулюють навчальну мотивацію школяра.

У сучасній вітчизняній психологічній науці дослідження цілей досягнень у навчальній діяльності школярів основної школи представлені в дослідженні О. Щербакової [3], якою була здійснена адаптація методів діагностики цілей навчальної діяльності в межах теорії цілей досягнення Е. Елліота та Х. Макгрегор.

Цілі досягнення у навчальній діяльності пов'язані між собою ієрархічно, саме тому важливо зрозуміти характер цього зв'язку. А. Еліотом [5; 6] було виділено два типи навчальних цілей, характерних для школярів – результативні цілі та цілі знання (або майстерності). Цілі майстерності передбачають прагнення до саморозвитку, вдосконалення власних результатів, розвиток компетентності та досягнення майстерності, у той час як результативні цілі з виконання діяльності супроводжують демонстрацію рівня своїх досягнень і компетентності у порівнянні з іншими та підтримкою самооцінки.

У роботах А. Еліота, Дж. Харакевич, Р. Пекрана було виявлено позитивні зв'язки між результативними цілями (нормативними цілями виконання діяльності) й успішністю складання іспиту в американських студентів, а також негативними зв'язками між результативними цілями уникнення та академічними досягненнями студентів [5; 7; 8]. В інших роботах були виявлені зв'язки між академічними досягненнями та мірою розвитку цілей майстерності у французьких школярів підліткового віку [9]. Було показано, що цілі майстерності пов'язані з позитивними емоціями, задоволенням, надійністю, позитивними очікуваннями, гордістю та відсутністю нудьги, а результативні цілі є предикторами емоцій гордості та гніву [8]. Дослідження М. Річардсон [10] показало, що обидва типи цілей – суто навчальні та результативні позитивно пов'язані з академічними досягненнями студентів університетів. При цьому, як зазначає Т. Гордєєва, цілі навчальної діяльності є ядром навчальної мотивації, які безпосередньо спрямовують і запускають навчальну активність школяра, а їх вивчення надзвичайно важливе [4].

Т. Гордєєва і В. Баранова [Там само] здійснили дослідження, присвячене вивченню цільових складових навчальної мотивації, завданнями якого було виявлення змісту навчальних цілей, які ставлять перед собою учні з різною академічною успішністю, зв'язку між різними типами цілей, а також джерел навчальних цілей, пов'язаними з мотивами та цілями учителів.

Т. Гордєєвою і В. Барановою також було показано, що цілі пізнання та виконання навчального матеріалу, вирішення більш складних задач (тому що вони більш цікаві для дитини) пов'язані з академічними досягненнями школяра, а цілі, що пов'язані з прагненням бути кращим серед однокласників, або не бути гіршим за них, отримувати хороші оцінки або, навпроти, не отримувати поганих, не мають позитивних зв'язків з академічними досягненнями. З позитивними цілями пізнання пов'язані внутрішні навчальні мотиви – пізнавальний мотив і мотив досягнення. Навпаки, змагальні цілі співвідносяться, у першу чергу, з інтроектованою

регуляцією навчальної діяльності, тобто школяр, умотивований почуттям обов'язку і сорому, прагне ставити перед собою цілі бути краще за своїх однокласників і отримувати хороші оцінки, які парадоксальним чином зовсім не приводять його до заповітної мети – вчитися краще [4].

Отже, опитувальник цілей досягнення було розроблено А. Еліотом і Х. МакГрегор [6]. Україномовна адаптація методики здійснена О. Щербаковою [3] і містить три шкали – шкалу цілей переваги над однокласниками, шкалу цілей уникнення навчальної невдачі та шкалу цілей удосконалення навчання.

Другою методикою для дослідження навчальної мотивації було обрано методику діагностики губристичної мотивації К. Фоменко [2]. У структурі губристичної мотивації розрізняють прагнення до досконалості як орієнтацію на розвиток, потребу в досягненні, самовизначенні та прагнення до переваги як потребу в повазі, авторитеті серед інших людей, у визнанні, успіху та першості (С. Петров). Губристична мотивація виступає як мотивація влади, здатність індивіда розширити сфери своєї самореалізації (Р. Цветкова); як завзяте прагнення до панування й обраності, бажання здобути могутність у суспільстві (Ю. Волков, В. Полікарпов); як прагнення людини до підтвердження власної значущості, до самоствердження в контексті успіху в творчій діяльності (І. Пуфоль-Струзик); гордість у зв'язку із нарцисизмом та афективним компонентом самооцінки (Дж. Трейсі, Р. Робінс та К. Тржесневські).

У результаті дослідження кореляцій між показниками губристичної мотивації та цілей навчальних досягнень школярів основної школи були отримані такі зв'язки (див. табл.).

Таблиця

Кореляційні зв'язки між показниками цілей навчальної діяльності та губристичної мотивації підлітків

Показники цілей навчальної діяльності	Показники губристичної мотивації	
	Прагнення до досконалості	Прагнення до переваги
Цілі переваги над однокласниками	0,15*	0,27***
Цілі уникнення навчальної невдачі	—	0,20**
Цілі вдосконалення навчання	0,26***	0,19**

** $p < 0,01$, ** $p < 0,001$, *** $p < 0,0001$

Високий рівень прагнення до досконалості в підлітків позитивно пов'язаний, перш за все, з цілями вдосконалення навчання, а губристичне прагнення до переваги – з цілями переваги над однокласниками, а також іншими цілями навчальної діяльності. Отже, у підлітковому віці губристичне прагнення до переваги актуалізує більшу низку цілей навчальних досягнень.

Список використаних джерел

1. Гордеева Т. О. Мотивация учебной деятельности школьников и студентов: структура, механизмы, условия развития : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07. Москва : МГУ, 2013. 444 с.
2. Фоменко К. І. Губристичні прагнення у структурі навчальної мотивації студентів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Психологічні науки*. 2015. Вип. 5. С. 116–120.

3. Щербакова О. О. Характеристика діагностичного інструментарію для дослідження цілей досягнення в навчальній діяльності учнів основної школи. *Вісник ХДУ. Серія: Психологічні науки*. 2017. № 5. Т. 2. С. 156–163.
4. Elliot A. J. Approach and avoidance motivation and achievement goals. *Educational Psychologist*. 1999. Vol. 34. P. 169–189.
5. Elliot A. J., McGregor H. A. A 2 x 2 achievement goal framework. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2001. Vol. 80. P. 501–519.
6. Harackiewicz J. M., Barron K. E., Tauer J. M., Elliot A. J. Predicting success in college: a longitudinal study of achievement goals and ability measures as predictors of interest and performance from freshman year through graduation. *Journal of Educational Psychology*. 2002. Vol. 94. P. 562–575.
7. Pekrun R., Elliot A. J., Maier M. A. Achievement goals and achievement emotions: Testing of a model of their joint relations to academic performance. *Journal of Educational Psychology*. 2009. Vol. 101. P. 115–135.
8. Regner I., Escribe C., Dupeyrat C. Evidence of social comparison in mastery goals in natural academic settings. *Journal of Educational Psychology*. 2007. Vol. 99. P. 575–583.
9. Richardson M., Abraham C., Bond R. Psychological correlates of university students' academic performance: a systematic review and meta-analysis. *Psychological bulletin*. 2012. Vol. 138 (2). P. 353–387.

Юлія ХОДИКІНА

ГУМАНІСТИЧНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОМУ СПІЛКУВАННІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

У тезах розглянуто психологічні умови забезпечення розвитку гуманістичної спрямованості педагогічного спілкування та вдосконалення професійної компетентності майбутніх вихователів. Розкрито умови формування успішної гуманістичної спрямованості спілкування дітей дошкільного віку в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

Ключові слова: педагогічне спілкування, стиль спілкування, психологія спілкування, гуманістична спрямованість спілкування, дошкільний вік.

The article deals with psychological conditions of ensuring humanistic orientation of pedagogical communication and improvement of future teachers' competence. The conditions of forming the preschoolers' successful humanistic orientation of communication in the educational process of preschool educational establishments have been revealed.

Key words: pedagogical communication, style of communication, psychology of communication, humanistic orientation of communication, preschool age.

Розвиток демократії в сучасній Україні тісно пов'язаний з реальним дотриманням прав кожної людини. Обраний державою напрям створює для нашої країни значні можливості інтегруватися в соціально-економічне середовище європейського простору.

Формування демократичного громадянства нового типу здійснюється в межах освітнього процесу через навчання дітей та підготовку вчителів і вихователів до прояву усвідомленої соціальної толерантності, розуміння ними

Кудрявцев Костянтин	393
Можливості вивчення сприйняття міського середовища засобами психосемантики	
Куш Олександр	396
Інженерне мислення: визначення та його структурні компоненти	
Малихіна Олена	399
Психологічний аспект дослідження інтуїції у творчій діяльності	
Сосніхіна Світлана	402
Студентська сім'я: сучасний стан вітчизняних та зарубіжних психологічних досліджень	
Туріщева Людмила	405
Створення «живих картин» як засіб розвитку естетичного сприйняття молодших школярів	
Фоменко Карина, Жукова Надія	408
Губристичні прагнення та цілі навчальних досягнень підлітків	
Ходикіна Юлія	411
Гуманістичний підхід у професійно-педагогічному спілкуванні майбутніх вихователів	
Чувпило Олександр, Ліпейко Вікторія	414
Вплив музейної педагогіки на розвиток вищих почуттів у школярів	
Чувпило Раїса, Козлітіна Оксана	417
Психологічні особливості корекційної роботи на уроках математики в 4 класі для дітей з особливими потребами	
Швед Марія	420
Освітні процеси через призму антропологічного вчення	

СЕКЦІЯ VIII СТУДЕНТСЬКІ СТУДІЇ

Балацінова Алла, Зеленська Катерина	424
Становлення й розвиток тестології як науки	
Дейніченко Геннадій, Кукленко Алла	427
Роль лекції в освітньому процесі сучасної вищої школи	
Зеленська Людмила, Єпіфанова Альона	431
Оволодіння студентами закладів вищої освіти основами самоменеджменту як умова формування професійної мобільності	
Зеленська Людмила, Сіменко Надія	434
Оволодіння основами тайм-менеджменту як основа професійного зростання студентів	
Калашнікова Любов, Бондаренко Денис	437
Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів фізико-математичних спеціальностей	
Кін Олена, Алексєєнко Ірина	440
Проблеми приєднання України до Болонського процесу	
Кін Олена, Стратій Анна	443
Інтернет-конференції як форма роботи з обдарованими учнями	